באחד שעריך בארצך אשר יהוה אלהיך נתן
לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך
מאחיך האביון: כי פתח תפתח את ידך לו והעבט
תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו: השמר לך
פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת
השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיך הא
האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יהוה והיה בך
חטא: נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל
הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל מעשך ובכל
משלח ידך: כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על
כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ידך לאחיך
לעניך ולאביונך בארצך: כי ימכר לך
אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים
ובשנה השביעת תשלחנו חפשי מעמך: וכי
תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם:
העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר
ברכך יהוה אלהיך תתן לו: וזכרת כי עבד היית
בארץ מצרים ויפדך יהוה אלהיך על כן אנכי
מצוך את הדבר הזה היום: והיה כי יאמר אליך
לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו
עמך: ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת
והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה כן: לא
יקשה בעינך בשלחך אתו חפשי מעמך כי
משנה שכר שכיר עבדך שש שנים: וברכך
יהוה אלהיך בכל אשר תעשה:

ארי יהי בך מסכינא חד בחדא
מאחך מן קרוך בארעך דיי
אלהך יהיב לך לא תתקיף ית
לבך ולא תקפוץ ית ידך
מאחוך מסכינא: ארי מפתח
תפתח ית ידך ליה ואוזפא תוזפניה
כמיסת חסרניה דיחסיר ליה:
אסתמר לך דלמא יהי פתגמא
עם לבך פרשע למימר קריבת
שתא דשביעתא שתא
דשמטתא ותבאש עינך באחוך
מסכינא ולא תתן ליה ויקרי עלך
קדם יי ויהי בך חובא: מתן תתן
ליה ולא יבאש לבך במתנך ליה
ארי בדיל פתגמא הדין יברכנך
יי אלהך בכל עובדך ובכל אוש
אושטות ידך: ארי לא יפסוק
מסכינא מגו ארעא על כן אנא
מפקיד לך למימר מפתח תפתח
ית ידך לאחוך לענייך ולמסכינך
בארעך:
ארי יזדבן
לך אחוך בר ישראל או בת
ישראל ויפלחנך שית שנין
ובשתא שביעתא תפטרניה
בר חורין מעמך: וארי תפטרניה
בר חורין מעמך לא תפטרניה
ריקן: אפרשא תפריש ליה מענך
ומאדרך ומעצרתך די ברכך
יי אלהך תתן ליה: ותהי דכיר ארי
עבדא הויתא בארעא דמצרים
ופרקך יי אלהך על כן אנא מפקד
לך ית פתגמא הדין יומא דין:
לא יקשי בעינך במפטרך יתיה
בר חורין מעמך ארי על חד תרין
באגר אגירא פלחך שית שנין
ויברכנך יי אלהך בכל דתעביד:

פתגמ
שמטת
ית עבן

ויהי ארי
יימר לך
לא אפוק
מעמך
ארי רחמך
ולאנש
ביתך ארי
טב ליה
עמך:

ותסב ית
מרצעא
ותתן ית
באודניה
ובדשא
ויהי לך
עבד פלח לעלם ואת
לאמתך תעביד כן:

שעריך. עניי עירך קודמין: לא תאמ'
יש אדם שפושט ידו וקופצה לכך נא'
לא תקפוץ: מאחיך האביון. אם לא
תתן לו סופך להיות אחיו אביון:
פתוח תפתח. אפי' כמה פעמים: כי
פתח תפתח. הרי כי משמש אלא:
והעבט תעביטנו. אם לא רצה במתנה
תנהו לו במלוה: די מחסורו. ואי אתה
מצווה לעשרו: אשר יחסר. אפי'
סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו: לו
זה אשה. וכן הוא אומ' אעשה לו
עזר: וקרא עליך. יכול מצוה ולא
יקרא: והיה בך חטא. מכל מקום
ואפי' לא יקרא. אם כן למה נאמר
וקרא עליך ממהר אני ליפרע על ידי
הקורא יותר ממי שאינו קורא: נתון ת'
תתן לו. אפי' מאה פעמים: לו בינו
לבינך: בגלל הדבר הז'. אפי' אמרת
ליתן אתה נוטל שכר האמירה עם
שכר המעשה: על כן. מפני כן: לאומר
עצה לטובתך אני משיאך: לאחיך
לעניך. לאיזה אח. לעני: לעניך. לא
עני אחד. יכול עניך לשני יודין שני
עניים: כי ימכר לך. על ידי אחרים
במוכרוהו בית דין בגניבתו הכתו'
מדבר. והרי כבר נאמר כי תקנה עבד
עברי ובמוכרוהו בד' אלא מפני מה
דברים שנתחדשו כאן שכתב או
העבריה. אף היא תצא בשש ולא
שמוכרה בד' שאין האשה נמכרת
בגנבתה שנ' ונמכר בגנבתו ולא
בגנבתה. אלא בקטנה שמוכרה
אביה. ולימד כאן שאם יצאו שש
שנים קודם שתביא סימנין תצא
ועוד חידש כאן העניק תעניק: הע'
תעניק. לשון עדי בגבוה ובמראית
העין דבר שיהא ניכר שהטיבות לו.
ויש מפרש לשון הטענה על צוארו:
מצאנך ומגרנך ומיקבך. יכול אין לי אלא
אלו בלבד. ת"ל אשר ברכך. וכל ל
מה שברכך בריכך וגו' נמצאו אלו

אלו מה אלו מיוחדין שהן בכלל ברכה אף כל
שהוא בכלל ברכה. יצאו פרדות. ורבותי' רבות'
מיסב דישין בג"ש טוה כמה נותן לו מכל מין
ומין: וזכרת כי עבד היית והענקתי ושניתי לך
כו' מביזת מצרים ומביזת הים אף אתה העניק ושנה לו:
עבד עולם. יכול כמשמעו ת"ל ושבתם איש אל אחוזתו
ואיש אל משפחתו תשובו. הא למדת שאין זה עולם אלא
של יובל: ואף לאמתך תעשה כן. הענק לה. יכ'
יכול אף לרציעה הטוה אוסה הכת' ואם אמ'
יאמר העבד עבד נרצע ואין אמה נרצעת: כי
משנה שכר שכיר. מכאן אמרו עבד עברי עובד
בין ביום ובין בלילה. וזהו כפלים שבעבודת
שכירי יום ואף היא עבודתו בלילה רבו מוסר
לו שפחה כנענית והוולדות לאדון:

הסוס הפרד הגמל והחמור וכל
הבהמה אשר תהיה במחנות ההמה
במגפה הזאת: והיה כל הנותר מכל
הגוים הבאים על ירושלם ועלו מדי
שנה בשנה להשתחוות למלך יהוה
צבאות ולחג את חג הסכות: והיה
אשר לא יעלה מאת משפחות האר
הארץ אל ירושלם להשתחות ל
למלך יהוה צבאות ולא עליהם
יהיה הגשם: ואם משפחת מצרים
לא תעלה ולא באה ולא עליהם
תהיה המגפה אשר יגף יהוה את

הגוים אשר לא יעלו לחג את חג
הסכות: זאת תהיה חטאת מצרים
וחטאת כל הגוים אשר לא יעלו
לחג את חג הסכות: ביום ההוא
יהיה על מצלות הסוס קדש
ליהוה והיה הסירות בבית יהוה
כמזרקים לפני המזבח: והיה כל
סיר בירושלם וביהודה קדש
ליהוה צבאות ובאו כל הזבחים
ולקחו מהם ובשלו בהם ולא
יהיה כנעני עוד בבית יהוה
צבאות ביום ההוא:

שלהם. כלו' לא ישקה אותם גשם. וכן תרגם
יונתן. לא עליהון יסק כלום: ותהיה המגפה.
אשר תהיה בהם המגפה של רעב: אשר יגף
וגו': זאת תהיה. ענשו מצרים וענשו להם
כמה שאמר לא עליהם הגשם: על מצלות
הסוס. אלו הנקישות שתולין לסוס לנוי בין
עיניו. אף אותם יקדישו לעשות כלי שרת:
מזרקים. לדם ולסירות. לבשל בשר קדשים
רב: והיו הסירות. שהן לדשן את הדשן
אף הם יהיו של כסף ושל זהב כמזרקים אשר
לפני המזבח: ומצלות הסוס ג' עשויים כ
ולא יהיה כנעני. לא יצטרכו לסחורה כי אין
כנענים נכבדי ארץ. דלא און כמו כנעני:
חסלת